ستون حقوق حیوانات

ارتباط فقر و توجه به حقوق حیوانات

سپهر سلیمی

● حفظ محیط زیست و احترام به حقوق حیوانات فرایندی است که مجموعه‌ای از عوامل در آن دخیل هستند. بر اساس هرم مازلو، نیازهای «فیزیولوژیک» به‌عنوان پایه‌ای‌ترین نیازهای هر انسانی شناخته می‌شود. غذا، آشامیدنی‌ها، خواب، اکسیژن، سرپناه و امثالهم در این گروه قرار می‌گیرند. اگر نیازهای فیزیولوژیک برای مدت نسبتا طولانی تأمین نشوند، فرد برای تأمین نیازهای دیگر برانگیخته نخواهد شد. احترام به محیط زیست و حیوانات را شاید بتوان در بخش نیازهای روحی و یکی از دو گروه «علاقه و تعلق‌خاطر» یا «رضایت» دسته‌بندی کرد. در هر صورت هرچه باشد، در اینجا نیازهای فیزیولوژیک در اولویت است و از آنجایی که فقر و شرایط بد اقتصادی به طور کاملا مستقیم بر این مسئله تاثیر می‌گذارند، بنابراین می‌توان گفت افرادی که در تأمین نیازهای اولیه زیستی خود ناتوان باشند نمی‌توانند حافظان خوبی برای محیط زیست و حیوانات باشند.

ضمن اینکه عدم تأمین نیازهای زیستی سبب خواهد شد افراد برای تأمین درآمد یا حتی غذا و گرمایش خود به حیوانات و محیط زیست تعرض کنند. این مسئله را به خوبی در آسیب‌هایی مثل شکار یا صید گونه‌های حیات‌وحش در هر کجای دنیا می‌توان مشاهده کرد. بسیاری از گونه‌های حیوانی که در بازارهای جهانی با قیمت‌های چندده یا چندصد هزاردلاری معامله می‌شوند توسط افرادی با قیمتی کمتر از ۱۰ دلار صید و فروخته شده‌اند.

هم‌زمان با این آسیب‌ها، شرایط بد اقتصادی سبب می‌شود دولت‌ها بودجه کمتری برای حفاظت از محیط زیست و حیات‌وحش هزینه کنند. همچنین در این شرایط حساسیت رسانه‌ها و بدنه جامعه مدنی نسبت به محیط زیست و حیات‌وحش کمتر می‌شود و مجموعه این عوامل به ویرانی هرچه بیشتر شرایط محیط‌زیستی منجر خواهد شد. بنابراین فعالان این حوزه نمی‌توانند فارغ از وضعیت اقتصادی جامعه رفتار کنند و رصد شرایط فوق برای اتخاذ تصمیم‌های کاربردی مؤثر است.

فقر فرهنگی ارتباط مستقیمی با فقر اقتصادی دارد. در شرایط بد اقتصادی میزان مطالعه و دسترسی به محصولات فرهنگی کاهش پیدا می‌کند و اشتیاق افراد برای عضویت و تشکیل گروه‌های داوطلبانه کاهش می‌یابد. بر اساس پژوهشی که حاصل ۳۱ هزار پرونده حیوان‌آزاری طی ۱۱ سال در انجمن حمایت از حیوانات پنسیلوانیاست، میزان درآمد با بی‌توجهی به حیوانات رابطه مستقیمی وجود دارد و بی‌توجهی به حیوانات با فقر بیشتر رابطه مثبتی دارد. همچنین سوءاستفاده از حیوانات در شرایط فقر بیشتر رخ می‌دهد. یکی از دلایل این مسئله می‌تواند ضعیف‌شدن هنجارهای اجتماعی و خانوادگی در شرایط فقر باشد.

پژوهش دیگری نشان می‌دهد خشونت علیه حیوانات با سطح توسعه در جامعه ارتباط دارد. فقر و نابرابری اقتصادی و اجتماعی از عوامل ضدتوسعه‌ای هستند که به تولید خشونت علیه حیوانات منجر می‌شوند. همچنین در شرایط فقر اقتصادی، جریمه‌های خشونت علیه حیوانات بی‌معنی می‌شود. به این معنی که یا جریمه‌ای برای حیوان‌آزاران در نظر گرفته نمی‌شود یا اینکه جریمه از سوی آنها پرداخت نخواهد شد.

نگاهی جامعه‌شناختی به اعتراضات در شیلی

شورش علیه نابرابری و تبعیض

بهنام ذوقی: پاتریسیو ناویا استاد علوم سیاسی در دانشگاه NYU و از همکاران داگلاس نورث در تدوین کتاب «در سایه خشونت» است. او در مصاحبه با گاردین در مورد اعتراضات اخیر در شیلی بیان می‌کند که این اعتراضات همانند دیگر کشورهای آمریکای لاتین نتیجه بدترشدن شرایط زندگی نیست، بلکه مشکل این است که مردم اعتقاد دارند ثروت و فرصت‌ها به طور برابر توزیع نشده‌اند. آنها حس می‌کنند که نخبگان از مزایای توسعه بهره‌مند می‌شوند ولی باقی مردم از این مزایا محروم مانده‌اند. متن پیش‌رو یادداشتی از دکتر ناویا در تحلیل این اعتراضات است که در ۲۱ اکتبر در مجله Americas Quarterly منتشر شده است و در ادامه چند پرسش از سوی مرکز توانمندسازی برای پاتریسیو ناویا فرستاده شد که پاسخ وی در انتها آمده است.

شورش‌های شیلی: ناامیدی در آستانه دروازه زمین موعود

شیلی به عنوان توسعه‌یافته‌ترین اقتصاد و پایدارترین دموکراسی در آمریکای لاتین، آخرین کشوری بود که ناظران انتظار مشاهده شورش و غارت را در آن داشته‌اند. به همین دلیل بود که شورش‌هایی که متروی سانتیاگو را تخریب، اغتشاش ایجاد و در شروع روز جمعه شیلی را فلج کردند، به این میزان شگفت‌آور بودند (حتی برای شیلیایی‌ها). تحلیلگران تلاش می‌کنند دلیل طغیان نارضایتی‌ها را توضیح دهند و توضیحات در مورد خروش آخر هفته در شیلی در زمینه درک ما از آنچه اکنون (که رونق کالاها پایان یافته است و رأی‌دهندگان در آمریکای لاتین در وضعیت مخالفت با مسئولان هستند) در آمریکای لاتین اتفاق می‌افتد، پیامدهای مهمی خواهد داشت. درحالی‌که برخی ممکن است مخالفت عموم مردم با مدل اقتصادی بازارمحور مستقر در شیلی در ۳۰ سال گذشته را مشاهده کنند، برخی دیگر (ازجمله حکومت دست‌راستی رئیس‌جمهور سباستین پینیه‌را) به توطئه‌ای بین‌المللی برای آزمودن استحکام نهادهای دموکراتیک شیلی اشاره می‌کنند.

درحقیقت، درست است که بسیاری از معترضان با سیاست‌های اقتصادی نئولیبرالی مخالف هستند که در ۳۰ سال گذشته هم توسط حکومت‌های متعلق به جناح چپ و هم حکومت‌های متعلق به جناح راست از آنها حمایت شده و ممکن است فعالانی حضور داشته باشند که بخواهند باثبات‌ترین حکومت دست‌راستی میانه‌رو در منطقه را از ریل خارج کنند اما دلایل حقیقی خشم مردم در ناامیدی بخشی از جمعیت ریشه دارد که وعده دسترسی به زمین موعود جایگاه طبقه متوسط را شنیده بود ولی از این دسترسی محروم شده و دلیل آن نابرابری در موقعیت‌ها با ویژگی بارز سوءاستفاده نخبگان، حکومت غیرپاسخ‌گو و عدم تعهد به وعده شایسته‌سالاری و فرصت‌های برابر است.

خبر بد این است که مردم ناراحت، ناامید و خشمگین هستند. خبر خوب این است که شیلی در موقعیت خوبی قرار دارد تا اصلاحاتی شمول‌گرا را وضع کند که باعث ترویج عدالت اجتماعی، دفاع از بازارها (و نه منافعی خاص یا کسب‌وکارهایی خاص) و موقعیت‌های برابر شود. این شورش‌ها زنگ خطری مبرم برای نخبگان سیاسی و نخبگان حاکم بود تا دروازه‌های این زمین‌های موعود را باز کنند. اگر نخبگان نتوانند در این موقعیت واکنش مناسبی نشان دهند، شیلی نخواهد توانست به اولین کشور آمریکای لاتین بدل شود که به دسته‌بندی سطح درآمدی بالا وارد می‌شود. اگر نخبگان شیلیایی از بسیاری از امتیازهای خود چشم‌پوشی کنند و بپذیرند که شایسته‌سالاری یعنی درحالی که برخی بالا می‌روند، برخی دیگر پایین می‌آیند، شیلی راه را به دیگر کشورهای آمریکای لاتین نشان خواهد داد تا از وضعیت درآمد متوسط به وضعیت درآمد بالا گذار کنند.

شورش‌ها (تقریبا) همه را شگفت‌زده کردند

شورش‌های سال ۲۰۱۹ در شیلی همانند دفعات متعددی در دیگر کشورهای آمریکای لاتین، پس از دستور حکومتی به افزایشی در هزینه‌های حمل‌ونقل عمومی آغاز شدند. اما شباهت‌ها در همین جا پایان می‌یابند. افزایش تعرفه ۳،۷۵ درصد تنها به میزان اندکی از نرخ تورم بیشتر است. افرادی که حداقل دستمزد را دریافت می‌کنند، حدود ۲۰ درصد از درآمدشان را صرف حمل‌ونقل می‌کنند ولی در سال‌های اخیر این هزینه کمتر شده؛ علاوه بر این، این افزایش کرایه‌ها توسط یک هیئت فنی مستقل تعیین شده است و نه توسط بسته ریاضتی تحمیلی صندوق بین‌المللی پول. اقتصاد شیلی در سال ۲۰۱۹ به میزان سه درصد رشد خواهد داشت. با وجود ورود حدود یک میلیون مهاجر (در کشوری با جمعیت ۱۷ میلیون) در سال‌های اخیر، نرخ تورم پایین و نرخ بی‌کاری ثابت است. این شورش‌ها در اول هفته پیش آغاز شدند؛ یعنی زمانی که دانشجویان درخواست هزینه حمل‌ونقل عادلانه در سیستم متروی سانتیاگو (که مدرن‌ترین سیستم مترو در آمریکای لاتین است) را مطرح کردند. در کشوری با سابقه اعتراضات گسترده دانشجویی (اخیرترین آنها در سال‌های ۲۰۰۶ و ۲۰۱۱ بوده‌اند) جنبش دانشجویی با سرعت نسبتا بالایی به اعتراضات پیوست. در روز جمعه، تظاهرات با شعار هزینه حمل‌ونقل عادلانه سریعا در شبکه‌های اجتماعی پخش و عملکرد عادی سیستم مترو مختل شد. واکنش حکومت دست‌راستی سباستین پینیه‌را (که اکنون در دوره دوم نامتوالی خود است که تا ۲۰۲۲ ادامه خواهد داشت) کند بوده است. زمانی که افزایش هزینه‌ها اعلام شد، یک وزیر دولت آن را توضیح و پیشنهاد داد مردم زودتر از خواب بیدار شوند تا پیش از ساعت هفت صبح بتوانند از نرخ کرایه‌های پایین‌تر استفاده کنند. وزیر حمل‌ونقل بدنام کابینه پینیه‌را همدردی کمی با افرادی نشان داد که از مترو استفاده می‌کنند و زمانی که جنبش کرایه عادلانه آغاز شد، سخنگوی دولت آنان را خلافکار نامید. تا روز جمعه، جنبش کرایه عادلانه به حدی قوت گرفت که سیستم مترو پیش از ساعت شلوغی عصر همه عملیات خود را متوقف کرد. میلیون‌ها نفر ساعت‌ها در ترافیک ماندند و بسیاری دیگر ترجیح دادند تا خانه قدم بزنند. من در طول مسیر پنج‌مایلی تا خانه‌ام صدها مهاجر دیدم که بسیاری از آنان ونزوئلایی بودند و به دلیل لهجه‌شان به‌راحتی قابل تشخیص بودند. افکارم به سوی «کاراکازو» رفت که جنبشی اعتراضی بود که در سال ۱۹۸۹ و پس از اینکه حکومت ونزوئلا به عنوان بخشی از بسته صندوق بین‌المللی پول، افزایش کرایه‌ها را اعلام کرد، این کشور را فلج کرد و به این فکر کردم که آیا ممکن است تاریخ در شیلی تکرار شود. در شبی که شورش و غارت در سراسر سانتیاگو در جریان بود، رئیس‌جمهور پینیه را که مشخصا نگران بود (او پس از این به کاخ ریاست‌جمهوری بازگشته بود که عکس‌هایش در یک رستوران شیک در حال برگزاری جشن تولد یکی از نوه‌هایش منتشر شده بودند) وضعیت اضطراری اعلام کرد. از زمان بازگشت دموکراسی در سال ۱۹۹۰ این اولین باری بود که در پایتخت چنین اتفاقی می‌افتاد و به زمین‌لرزه یا سیل مربوط نبود. با ادامه شورش‌ها در روز شنبه، دولت منع رفت‌وآمد برای شنبه‌شب اعلام کرد. گشت‌های نظامی در خیابان‌ها باعث بازداری همه مردم نشدند و شورش‌ها و غارت در روز یکشنبه ادامه یافت. در کشوری با تاریخ حکومت بی‌رحمانه نظامی، نیروهای مسلح شیلیایی از توانایی‌های خود برای پایان‌دادن به غارت به طور کامل استفاده نکردند.

واکنش نامناسب پینیه‌را

رئیس‌جمهور پینیه‌را پیش از این نیز در دوره اول ریاست‌جمهوری خود (۲۰۱۰-۲۰۱۴) در سال ۲۰۱۱ با اعتراضات مواجه شده بود. در آن زمان دانشجویانی که درخواست دسترسی رایگان به آموزش عالی داشتند، تقریبا کشور را فلج کردند. پینیه‌را به عنوان یکی از ثروتمندترین مردان شیلی در دولت اول خود با تأیید اندکی مواجه بود. اگرچه رشد اقتصادی خوبی وجود داشته است، مهارت‌های اطرافیان پینیه‌را متناسب با موقعیت نبوده است. مردم شیلی باور دارند که پینیه را بیشتر به نخبگان اهمیت می‌دهد و نه به آنان. اما پس از اینکه رئیس‌جمهور پس از پینیه‌را (و قبل از او) یعنی میشل باشله، رئیس‌جمهور اسبق دست چپی (۲۰۰۶-۲۰۱۰ و ۲۰۱۴-۲۰۱۸)، دوره دوم خود را به اتمام رساند، شیلیایی‌ها آماده بودند به این تاجر میانه‌رو شانسی مجدد دهند. از آنجایی که باشله اصلاحات دولت‌محور گسترده‌ای انجام داده بود که اقتصاد را کند کرده و بی‌کاری را افزایش داده بود، شیلیایی‌ها آماده بودند به کاندیدایی رأی دهند که تمرکز را به بخش خصوصی به عنوان موتور رشد اقتصادی برگرداند. پیام کمپین ریاست‌جمهوری پینیه‌را در سال ۲۰۱۷ ساده و صریح بود: «دوران خوبی در راه است».

شیلی (مانند بیشتر دیگر کشورهای آمریکای لاتین) به‌شدت به صادرات کالاها وابسته است. زمانی که قیمت مس پایین می‌آید، اقتصاد شیلی به مشقت می‌افتد. شیلی به عنوان کشوری که نفت تولید نمی‌کند، به قیمت‌های بین‌المللی نفت نیز وابسته است. شیلی با داشتن اقتصادی بیش از حد باز، به‌شدت در برابر جنگ‌های تجاری بین کشورهای بزرگ آسیب‌پذیر است. رئیس‌جمهور پینیه را (که علنا اعلام کرد ترجیح می‌داد هیلاری کلینتون در سال ۲۰۱۶ پیروز شود) به‌شدت از جنگ تجاری دونالد ترامپ با چین انتقاد کرده است. بنابراین در حالی که اقتصاد شیلی به‌رغم بادهای مخالف از سوی اقتصاد بین‌الملل به رشد خود ادامه داده، وعده پینیه درباره دوران خوش اقتصاد محقق نشده است.

پایان مدل اقتصادی نئولیبرال یا یک توطئه بین‌المللی؟

از اواخر دهه ۱۹۹۰ که شیلی اولین دهه از حکومت دموکراتیک خود را می‌گذراند، بسیاری از روشن‌فکران شروع به انتقاد از مدل اقتصادی بازارمحور کردند که از سوی دیکتاتوری پینوشه (۱۹۷۳-۱۹۹۰) برقرار شده است. این افراد با اشاره به غیاب دولتی که بتواند خدمات اجتماعی و یک چتر حمایتی را تضمین کند، از اساس بیش از حد فردگرایانه مدل اقتصادی بازارمحور انتقاد می‌کنند. با شیلیایی‌ها بیشتر شبیه مشتری برخورد می‌شود و نه به شکل شهروند. اگرچه ائتلاف اکثریت نو/ کنسرتاسیون (که بین سال‌های ۱۹۹۰ و ۲۰۱۰ و ۲۰۱۴-۲۰۱۸ در قدرت بوده است) اصلاحات دولت‌محور فراوانی انجام داده و برای حذف حیاط خلوت‌های اقتدارگرایی باقی‌مانده از دوره پینوشه، قانون اساسی را تغییر داده است، شیلی هنوز هم ویژگی‌های یک مدل اقتصادی شدیدا بازارمحور را دارد.

پینوشه نیرویی است که باید بررسی شود ولی بیشتر بخشی از گذشته است و نه آینده. شیلی به رغم میراث محدودکننده اقتدارگرایی، قادر بود دموکراسی‌ای با عملکرد مناسب بسازد. از سال ۱۹۹۰، نرخ فقر از حدود ۴۰ درصد به کمتر از ۱۰ درصد رسیده است. طبقه متوسط از هر زمان دیگری در تاریخ کشور بزرگ‌تر شده است. میزان نابرابری هنوز زیاد باقی مانده ولی با توجه به پیشینه‌اش به کمترین میزان خود رسیده است. در اواخر سال ۲۰۱۷، شیلیایی‌ها برای دومین بار در کمتر از یک دهه برای ریاست‌جمهوری به یک کاندیدای دست‌راستی رأی دادند. بنابراین این ادعا که شیلیایی‌ها از این مدل اقتصادی رضایت ندارند و تغییری رادیکال می‌خواهند، با واقعیت‌ها سازگار نیست. امروزه وضعیت شیلیایی‌ها بهتر از هر زمان دیگری در طول تاریخ است. برخلاف شعار ترامپ مبنی بر اینکه «بیایید دوباره آمریکا را به عظمت برسانیم»، شیلیایی‌ها گذشته‌ای اسطوره‌ای ندارند تا با حسرت به آن بنگرند. اگرچه رضایت از دموکراسی در سال‌های اخیر کاهش یافته است (همانند کشورهای دیگر در آمریکای‌لاتین)، اما شیلیایی‌ها هنوز هم برای دموکراسی بیش از هر فرم دیگری از حکومت ارزش قائل هستند. وقتی از مردم شیلی پرسیده می‌شود که می‌خواهند این کشور به چه سویی حرکت کند، مردم اغلب از کشورهای شمال اروپا نام می‌برند. در شیلی افراد کمی وجود دارند که کوبای فیدل کاسترو، ونزوئلای نیکولاس مادورو، آرژانتین مائوریسیو ماکری یا برزیل ژائیر بولسونارو را تحسین کنند. شیلیایی‌ها می‌دانند که در طول ۳۰ سال گذشته این کشور پیشرفت زیادی داشته، ثروت در حال افزایش بوده و شرایط زندگی بهبود یافته است. اما همچنین بیشتر شیلیایی‌ها کاملا آگاه هستند که حقوق مصرف‌کننده بسیار ضعیف است، آنها دچار سوءاستفاده گسترده توسط انحصارگران چندگانه در صنایع متعدد هستند، دسترسی به آموزش باکیفیت با سرعت بسیار اندکی رشد می‌کند و دسترسی به خدمات درمانی باکیفیت بسیار نابرابر باقی مانده است.

ادامه در صفحه ۱۳

نگاه

رئیس سازمان غذا و دارو: شیر بخورید و نگران سلامت آن نباشید

● **ایسنا:** رئیس سازمان غذا و دارو با اشاره به نظارت‌های این سازمان بر فرایند تولید شیر و شرکت‌های پاستوریزه‌سازی آن، تأکید کرد که نخوردن و حذف شیر از سبد غذایی مردم، بسیار بسیار خطرناک‌تر از خطر آفلاتوکسین است. دکتر محمدرضا شانه‌ساز با اشاره به مباحثی مبنی بر وجود سم آفلاتوکسین در شیر، گفت: مردم مطمئن باشند که سازمان غذا و دارو در این زمینه نظارت‌های لازم و کافی را بر فرایند تولید شیر و شرکت‌های پاستوریزه‌سازی شیر انجام می‌دهد؛ به‌طوری که قبل از تولید، حین تولید، بعد از تولید و در زمان خروج و هم در زمان توزیع شیر در بازار مورد ارزیابی و کنترل قرار می‌گیرد و اعداد و ارقامی که در این چند روز برای وجود آفلاتوکسین در شیر اعلام شده است، اصلا صحت ندارد. وی با بیان اینکه استاندارد ما برای آفلاتوکسین شیر ۰.۱ میکروگرم به ازای هر کیلوگرم است، افزود: این در حالی است که استانداردهای آمریکا در این زمینه بسیار بالاتر از ماست، اما استانداردهای اروپایی هم پایین‌تر از این عدد است. استاندارد ما چیزی بین این دو استاندارد است. شانه‌ساز با بیان اینکه مردم نگران سلامت شیر نباشند و حتما شیر مصرف کنند، تأکید کرد: مردم حتما باید خوردن شیر را در برنامه غذایی‌شان قرار دهند؛ چراکه خطر شیرنخوردن بسیار بسیار بیشتر از آفلاتوکسین است. حذف شیر از سبد غذایی روزانه قطعا آسیب‌زاست. حتی باید توجه کرد خطراتی که بر اثر خوردن شیر به میزان بسیار زیاد مطرح می‌شود و در همه دنیا هم وجود دارد، احتمالی است. بنابراین هیچ عقل سلیمی نمی‌پذیرد که یک خطر قطعی را با یک خطر احتمالی عوض کند. همچنین دکتر امید سبزواری، دکترای تخصصی سم‌شناسی مولکولی و رئیس انجمن سم‌شناسی و مسمومیت‌ها ضمن تشریح و بررسی علمی موضوع سم آفلاتوکسین در مواد غذایی به‌ویژه شیر، اظهار کرد: در کشورهای مختلف استاندارد و سقف مجازی برای وجود انواع سموم در مواد غذایی ازجمله آفلاتوکسین‌های B1 و M1 تعیین شده است، در ایران نیز حد مجاز سختگیرانه‌ای برای آفلاتوکسین M1 تعیین شده و حداکثر مجاز آن در شیر یک‌دهم ppb یعنی یک‌دهم قسمت در یک میلیارد تعیین شده است. وی با بیان اینکه آلوده بودن یا نبودن شیر به خوراک دام و وضعیت بهداشتی مراکز جمع‌آوری شیر بستگی دارد، گفت: در کشور ما حدود ۹۰۰ مرکز جمع‌آوری شیر و ۴۰۰ کارخانه تولید شیر پاستوریزه وجود دارد که قاعدتا همه مراکز جمع‌آوری شیر از کیفیت عملکردی یکسانی برخوردار نیستند، بنابراین وظیفه دستگاه‌های نظارتی، ارزیابی دقیق عملکرد مراکز مختلف جمع‌آوری شیر و کارخانه‌های تولید شیر پاستوریزه به منظور کسب اطمینان از سلامت محصولات آنها با نظارت و نمونه‌برداری ادواری از سطوح تولید و عرضه و سنجش باقی‌مانده آلاینده‌ها و همچنین مقدار سم آفلاتوکسین است. این متخصص سم‌شناسی مولکولی با بیان اینکه مسئولیت تأمین سلامت شیر و گوشت خام بر عهده سازمان دامپزشکی کشور و تضمین‌کننده سلامت محصولات غذایی فراوری‌شده مانند مواد گوشتی فراوری‌شده و همچنین شیر پاستوریزه بر عهده وزارت بهداشت است، ادامه داد: سازمان دامپزشکی و وزارت بهداشت پروتکل‌های نظارتی استانداردی برای ارزیابی، نمونه‌برداری و تضمین سلامت مواد غذایی در سراسر کشور دارند که بر مبنای آن از محصولات غذایی نمونه‌برداری و آزمایش می‌کنند. به عنوان نمونه در مورد شیر علاوه بر توجه به حد مجاز آفلاتوکسین، باقی‌مانده سایر مواد نیز کنترل می‌شود.

جدول ۳۵۹۱ ■ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- بادی که سرعت آن زیاد است- قطعی برای کتاب- تکثیر کتاب ۲- مقیاس مسافت قدیمی- زبان ترکی- بدبخت و بینوا ۳- سنگینی معده- سازی زخمه‌ای- پسر کاوه آهنگر ۴- میدانی در تهران- آغشته به خون- هفته‌نامه طنز مرحوم کیومرث صابری ۵- خیس- یار همایون- دنباله‌رو- سیخونک ۶- ناامید- خوشنویس نامی عهد قاجار- بزرگ‌ترین جانور خشکی ۷- ثروت و دارایی- آشپز- دوستان ۸- اقدام به کاری بدون توجه به ضرر یا خطر آن ۹- تکنیسین- لقب پادشاهان روم- تأیید خارجی ۱۰- تنها- نوعی بالاتنه- لمس‌کردن ۱۱- پیش‌درآمد آشغال- همسرگزیدن- ظرف نگهداری و حمل چیزی- پراکندگی ۱۲- از جزایر ژاپن- سبزی سالاد- سیاه و سفیدش خوردنی است ۱۳- سوره بنی‌اسرائیل- ارزشمند- اصطلاحی در ورزش کشتی ۱۴- دختر افراسیاب و دلداده بیژن- شب‌چره- نوعی شیشه رنگی ۱۵- بزرگی- فریاد شادی- نخستین سفر زن و شوهر بلافاصله پس از ازدواج.

عمودی:

۱- فرق و اختلاف- سازمان تبهکاری ایتالیا- امت‌ها ۲- آرام آرام- شخص دقیق و باریک‌بین ۳- دفتر حساب روزانه- حزن- سیاهرگ ۴ - تنگ‌چشمی- رهبر حزب نازی- ظرفیت بر حسب تن ۵- عبوس- نوعی آبگوشت- تکرار حرفی ۶- مادر لر- میانجی- مقتل ارزشمند سید ابن طاووس ۷- مربوط به ذهن- به وعده خود وفا نمی‌کند- محافظ گل ۸- در بیان علت به کار می‌رود- قنات- دختر مازندرانی ۹- بیگانه- خلاصه‌کردن- سراینده بهارستان ۱۰- صبح زود- چهارگانه- تکیه بر پشتی ۱۱- دریا- سرشار- پوست دانه گندم ۱۲- از نجاسات در اسلام- قمقمه- گله چهارپایان ۱۳- پای از کارافتاده- دلیل و برهان- شیعه‌بودن ۱۴- نامی که به اروپا و آسیا به عنوان یک قاره مشترک داده‌اند- سمینار ۱۵- پایتخت چین- بنای قدیمی و فرسوده- نوعی عارضه پوستی ویروسی.

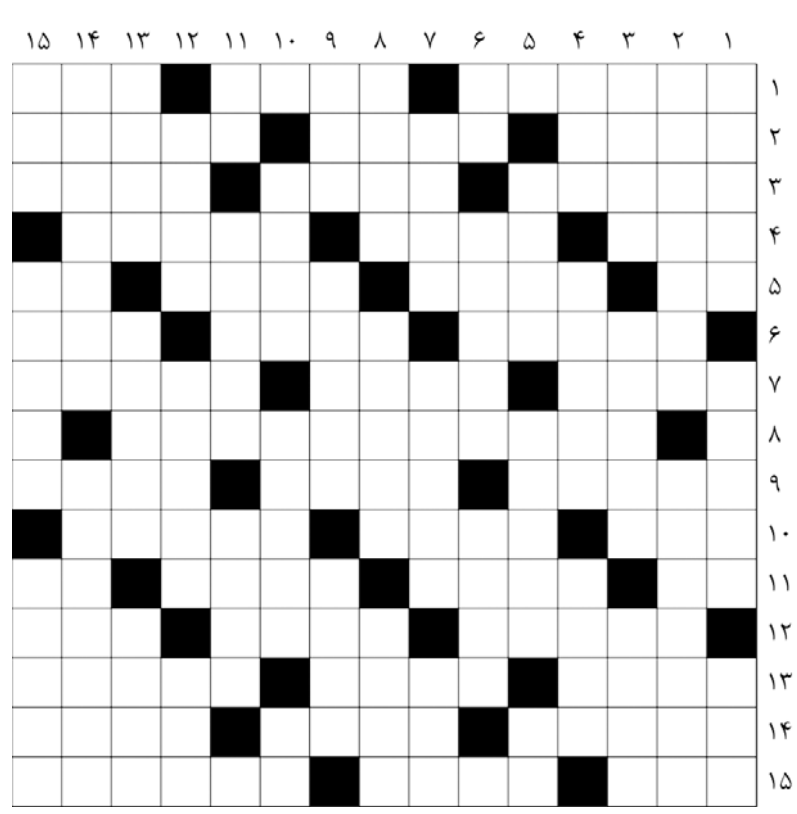

حل سودوکو سخت

۸	۳	۷	۵	۲	۴	۹	۱	۶
۴	۹	۱	۸	۷	۶	۳	۲	۵
۵	۶	۲	۳	۹	۱	۸	۷	۴
۷	۱	۶	۴	۸	۳	۵	۹	۲
۳	۴	۹	۱	۵	۲	۷	۶	۸
۲	۵	۸	۷	۶	۹	۱	۴	۳
۶	۲	۵	۹	۱	۸	۴	۳	۷
۹	۸	۳	۶	۴	۷	۲	۵	۱
۱	۷	۴	۲	۳	۵	۶	۸	۹

حل سودوکو ۲۵۸۶

۵	۱	۹	۲	۶	۳	۸	۴	۷
۳	۴	۷	۱	۵	۸	۶	۲	۹
۸	۶	۲	۴	۹	۷	۱	۳	۵
۷	۳	۸	۵	۱	۲	۴	۹	۶
۱	۲	۶	۹	۷	۴	۳	۵	۸
۴	۹	۵	۳	۸	۶	۲	۷	۱
۲	۷	۱	۸	۳	۹	۵	۶	۴
۶	۵	۳	۷	۴	۱	۹	۸	۲
۹	۸	۴	۶	۲	۵	۷	۱	۳

جدول ۳۵۹۰

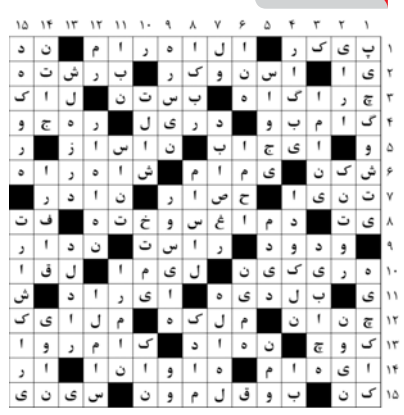

سودوکو سخت ۲۵۸۷

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

					۳			۷
۶	۲		۹				۳	۵
					۲	۹	۶	
				۷	۶			۴
		۸				۱		
۵			۸	۲				
	۱	۶	۲					
۲	۵				۹		۱	۶
۹			۱					

سودوکو ساده ۲۵۸۷

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

	۱			۲		۷		۹
				۶			۸	۱
	۴				۳		۲	۶
۵	۷		۴	۸		۳	۹	
	۹						۷	
	۳	۶		۹	۲		۱	۵
۷	۵		۲				۶	
۱	۸			۵				
۲		۴		۷			۵	